

Edastame Eesti Muusikateraapia Ühingu sisendi Sotsiaalhoolekande seaduse väljatöötamiskavatsusele

Esmalt soovime tunnustada Sotsiaalministeeriumi niivõrd olulise ja suuremahulise reformi ettevõtmise eest. Väljatöötamiskavatsuses (VTTK) välja toodud senise süsteemi puudused on meie hinnangul selgelt välja toodud ning muusikateraapia kui teaduspõhise sekkumise rakendamise raskustega kooskõlas.

Samuti soovime tänada, et rehabilitatsiooniteenused on olnud seni ainus püsivalt Sotsiaalministeeriumi valitsemisala riiklikult rahastatav teenus, mille kaudu on olnud võimalik abivajajatele muusikateraapiat pakkuda. Täna ei ole loovteraapiatel sh muusikateraapial Tervisekassa koodi, et teenuseid meditsiinisüsteemis osutada ning samuti ei ole täna võimalik muusikaterapeutid ennast registreerida tervishoiuteenuse osutajana, kuna ei mahu tervishoiutöötaja mõiste alla. Seetõttu on äärmiselt oluline, et teie ettekandest VTTK tutvustamisel VATEKis, oli nähtav loovteraapiate olulisus ning silmapaistev osakaal osutatud teenustest 2022 aastal (23 665 teenustundi lastele ning 20 852 täiskasvanutele).

Oleme koondanud enda sisendi väljatöötamiskavatsusele teemade lõikes ning toome välja ka tervishoiuteenuste korraldamise seaduse väljatöötamiskavatsusele edastatud seisukohad, mis siinkohal on asjakohased.

Seosed teiste SOM strateegiatega ja visioonidega

- **Vaimse tervise püramiidiga seos** – muusikaterapeutid toimivad olulises osas kogukonna teenustena töötades üle Eesti erinevates piirkondades ja töötades nii funktsionaalsel, rekreatiivsel kui psühhoterapeutilisel tasandil, pakkudes nii psühhoharidust kui psühholoogilisi ja psühhoteraapia sekkumisi. Muusikateraapia kliiniliste sekkumiste maht on täna tagasihoidlik, kuna seda pakutakse ainult erasektori teenusena ning minimaalse mahuga Eesti haiglates teiste erialade Tervisekassa koodide alt.
- **Astmelise mudeliga seos** – meie hinnangul saab astmel 2 töötada muusikaterapeut tase 6 ning astmetel 3 ja 4 magistrikraadiga või loovterapeut (muusikaterapeut) tase 7 (v.t allpool tabel 1)

Muusikateraapia teaduspõhisus

Muusikateraapia teenuse osas on teadus- ja tõenduspõhisus piisav konkreetsete diagnooside osas Tervisekassa teenuste mõistes, kuid mitte kõigi. Seetõttu on oluline defineerida, millise muusikateraapia väljaõppega muusikaterapeut võib töötada funktsionaalsel, rekreatiivsel või psühhoteraapia tasandil sh uutes planeeritavates standardiseeritud sekkumistes.

Eesti Loovteraapia Ühinguga koostöös oleme esitanud detsembris 2023 Tervisekassale ettepaneku võimaldada Tervisekassa koodi järgmiste diagnooside osas, mille osas meie hinnangul on tõendus- ja teaduspõhisus piisav:

- 1) Orgaanilised – k.a. sümptomaatilised psüühikahäired F00-F02.8 kui ilmnevad depressiooni sümptomid.
- 2) Kerge orgaaniline tunnetushäire F06.7
- 3) Skisofreenia, skisotüüpsed ja luululised häired F20-21
- 4) Meeleoluhäired F30-F39

- 5) Neurootilised, stressiga seotud ja somatoformsed häired F40-F49
- 6) Täiskasvanu isiksus- ja käitumishäired F60-F69
- 7) Pervasiivsed arenguhäired F80, F82-84
- 8) Tavaliselt lapseas alanud käitumis- ja tundeeluhäired F90-98.

Näeme muusikateraapia sekkumiste efektiivsust ka teiste diagnooside korral, kuid senine teadustööde maht ei ole piisav, et veenda selles Tervisekassat. Oleme ka teadlikud, et Tervisekassa on tellinud analüüsi muusikateraapia teaduspõhisusest, kuid selle täitja ja täitmise aeg on meile teadmata.

Samuti oleme koos Loovteraapia Ühinguga edastanud Tervisekassale seisukoha, et riiklikus süsteemis peaks töötama vaid kutset omav muusikaterapeut, kes võtab regulaarselt supervisioone/kovisioone ning lähtuvalt kutsetasemest töötab kindlaks määratud sihtgrupiga. Leiame, et psühhoteraapiat saab osutada vaid kutset 7 omav muusikaterapeut.

Oleme kutseühingus välja töötanud muusikaterapeutide kvalifikatsioonide ja definitsiooni mudeli, mis väärtustab kutse taotlemist ja pidevat supervisiooni ning loob õigusselguse muusikaterapeudi mõiste kasutamisel. Sellel on kaks olulist alust – kutse taotlemise väärtustamine ja supervisioonid.

Muusikaterapeudi mõiste defineerimine

Tõdeme, et muusikaterapeutide osas on vajalik lisaks kutse 6 ja 7 olemasolule muusikaterapeudi mõiste selgem määratlemine, mistõttu on ühingu juhatus kõigi SOM poolt planeeritavate seadusemuudatuste baasil välja töötanud muusikaterapeutide kutsetasemed, mis sätestavad selged muusikaterapeudi erinevate tasandite nimetused, kvalifikatsiooninõuded ja töötamise pädevused. Läbi selle soovime anda avalikkusele ja riigile selge sisendi, millise kvalifikatsiooniga muusikaterapeut võib töötada teatud sihtgruppidega. Oleme planeerinud kvalifikatsioonide ja nimetuste tasemete kinnitamise 23.3.2024 toimuvale ühingu üldkoosolekule.

Loodame siinkohal, et SHS muudatused koostoimes TTKS muudatustega sätestavad selgelt ka riiklikul tasandil teraapiate ja terapeutide mõisted ja kvalifikatsiooninõuded. Oleme ühinguna valmis panustama antud protsessi. Toome siinkohal tabelis 1 välja meiepoolse ettepaneku muusikaterapeutide kvalifikatsiooni mudeli osas.

Tabel 1. Eesti Muusikateraapia Ühingu ettepanek muusikaterapeudi tasemete ja kvalifikatsiooni seoste osas.

Muusika-terapeudi tase	Kvalifikatsiooni nimetus	Väljaõppe maht	Töötamise võimalused	Seos astmelise abi mudeliga
I tase	Muusikaterapeut väljaõppes	EMTA muusikateraapia algkursus (15EAP) läbitud, õpib EMTA muusikateraapia põhikursusel (45EAP)	Töötab põhikursusel õppimise ajal institutsioonis, superviseerituna.	Ei tööta astmelise abi mudelis

II tase	Muusikaterapeut (superviseeritav)	EMTA muusikateraapia alg- ja põhikursus läbitud ja/või muusikateraapia magistrikraad omandatud	Töötab institutsioonis (praktikabaas) superviseerituna_(sh kutse taotlemiseks vajaliku töökogemuse saamine peale väljaõpet)	Ei tööta astmelise abi mudelis
III tase	Muusikaterapeut tase 6	EMTA muusikateraapia alg- ja põhikursus läbitud ning taotlenud kutse 6	Töötab institutsioonis sh nii riiklikud kui KOV teenused ¹ , funktsionaalne ja rekreatiivne tase. Puudub õigus töötada iseseisvalt (erapraksises)	Astmelise abi 2 tase. Ilma kutseta, ainult magistrikraadiga - Tervishoiutöötaja registrisse registreerimisel vajalik esitada supervisiooni tõend ning 200h töötamise kogemuse kinnitus (s.o kutse 6 taotlemise tingimus)
IV tase	Muusikaterapeut tase 7	EMTA muusikateraapia alg- ja põhikursus läbitud ja/või muusikateraapia magistrikraad omandatud ning on taotlenud kutse 7	Töötab iseseisvalt Ohvriabi klientidega (on olemas trauma lisapädevus). <u>Võib töötada iseseisvalt erapraksises.</u> Psühhoteraapeut.	Astmelise abi 3 ja 4 tase

Alushariduse kriteerium – Ohvriabi seaduse väljatöötamisel kaasati küll ka loovteraapiate ja psühhoteraapia koolkondade (nt Pereteraapia) esindajad, kuid seaduse alusel loodud määrus kutsega loov- või pereterapeutide teenuse osutamise võimalust ei loonud. Toona toodi välja kahte raskuskohta: alusharidus ja traumakoolituse väljaõpe.

Alusharidus on oluline, kuid meie hinnangul võiks aluseks võtta kutsestandardid – kui teraapiasuuna kutsestandard määratleb asjakohased kõrgharidusnõuded (uues kutsesüsteemis oskuste profiilid) kutse taotlemiseks, siis tuleks neid ka aktsepteerida riiklikus süsteemis. Tänapäevane raskuskoht on psühholoogia magistrikraadi nõudmine sisuliselt kõigi teraapiasuundade alusharidusena, mis sunnib kõiki lisaks erialasele kõrgharidusele ja kutsele omandama ka psühholoogia magistrikraadi. Viimane ei ole meie hinnangul põhjendatud, kuna nii teraapiasuundade väljaõppes on psühholoogiaainete osakaal arvestatav kui ka kutse taotlemisel hinnatakse psühholoogia ainete piisavust.

¹Sotsiaalne ja tööalane rehabilitatsioon, KOV allasutused ja koolid, Tervisekassa teenused, erasektori vaimse tervise keskused.

Traumatööks vajaliku kvalifikatsiooni sätestamine on samuti kriitilise tähtsusega. Sotsiaalministeerium on määratlenud teatud teenuste puhul piisava traumaalase väljaõppe. Nt hooldusperede osas on Sotsiaalministeerium määratlenud, et piisavaks traumaväljaõppeks on TBRI® (*Trust-Based Relational Intervention*) – Usalduslik suhtel põhinev sekkumine. Oluline on määratleda, millistele kriteeriumitele peab trauma väljaõpe vastama, et saaksime ühinguna muusikaterapeutidele (tase 7) vastava täiendõppe korraldada või vajalikku oskuste profiili hinnata.

Seostamine olemasolevate kutsetasemetega – peame oluliseks väärtustada täna toimivat kutsesüsteemi. Kutsestandard on dokument, milles kirjeldatakse tööd ning töö edukaks tegemiseks vajalike oskuste, teadmiste ja hoiakute kogumit ehk kompetentsusnõudeid. Kutsestandardeid kasutatakse muusikateraapia väljaõppe õppekavade koostamiseks ja kutse andmiseks. Lisaks leiame, et on oluline riiklikult tunnustada kutsete taotlemist – läbi selle on võimalik tagada töötavate terapeutide kvalifikatsiooni olemasolu lisaks baasväljaõppele. Lisaks on Eesti kutsesüsteemis olevad muusikateraapia kutsetase 6 ja 7 kooskõlas Euroopa Muusikateraapia Konföderatsiooni (EMTC) juures tegutseva Euroopa Muusikateraapia Standardite Komisjoni (EMTS Commission) poolt välja töötamisel olevate kompetentsipõhiste soovituslike miinimumstandarditega muusikateraapia väljaõppe osas. Standardites on määratletud Euroopa üleselt pädevused, mida peetakse vajalikuks ohutuks ja tulemuslikuks muusikateraapia rakendamiseks muusikaterapeudi kutsealale sisenemisel. Standardid kinnitatakse ning avaldatakse eeldatavalt lähikuudel. Osaleme ühinguna aktiivselt ka kutsesüsteemi reformi kaasamiseminaridel, et kaasa mõelda muudatusettepanekute teemadel.

Muusikateraapia väljaõppe põhjalikkuse tunnustamine ning kutse taotlemise motivatsioon - olukord, kus muusikaterapeutide väljaõppe pikkus kutsetase 6 saavutamiseks on ressursimahukas (5-7 aastat), kuid on riiklikus süsteemis vähem aktsepteeritud kui nt vaimse tervise õde, vajab muutmist. Näitena saab siinkohal tuua:

- Ohvriabi seaduse §13 lg 2 alusel Sotsiaalkaitseministri määruse² Ohvriabi psühholoogilise nõustamise või psühhoteraapia osas, mis eeldab lisaks muusikaterapeudi väljaõppele ka psühholoogia magistriraadi.
- Ka kogemusnõustajate väljaõppe piirdub lühiajalise väljaõppega, kuid on sotsiaalhoolekande seaduse mõistes võrdne loovteraapia väljaõppega (mõlemad saavad kuuluda meeskonda).
- Töötukassal on olemas kogemusnõustaja teenus, kuid loovteraapiad teenust osutada ei saa psühholoogilise nõustamise alt, kuna eeldus on psühholoogia magistriraad

Seetõttu ei ole täna ka erialaselt pädevatel ja kvalifikatsiooniga muusikaterapeutidel motivatsiooni kutset taotleda, kuna see ei anna võimalust osutada teenust riiklikus süsteemis v.a rehabilitatsioonisüsteem, kus aga teenuste tasud ei ole terapeutidele motiveerivad. Seetõttu on ka kutseühingul täna keeruline motiveerida inimesi kutset taotlema ning oleme olukorras, kus muusikateraapia magistritaseme väljaõppega ja kutseta terapeut, kes ei käi supervisioonis ega täiendõppel, saab töötada rehabilitatsioonisüsteemis. Leiame, et kutse taotlemine on aga meede, mis tagab muusikaterapeudi pideva enesetäiendamise, eneseanalüüsi ning sekkumiste kvaliteedi.

² Sotsiaalkaitseministri 03.04.2023 määrus nr 20, "Ohvriabi osutava isiku erialase ettevalmistuse nõuded ja koolitused"

Kavatsus kaardistada standardised sekkumised - Oleme nõus, et senises süsteemis ei ole asjakohane lähtuda kliendi diagnoosist või puudest vaid konkreetselt vajadusest. Hetkel SOM poolt 35 KOVs piloteeritav ISTE projekt on andnud hea kogemuse ka muusikaterapeutidele nii esmase kliendi vajaduste hindamise kui sekkumiste eesmärkidega sidumise ja süsteemse tulemuse hindamise kaudu. Oleme ka selles projektis kogenud, kuidas muusikateraapia sekkumine sobib ühele sama diagnoosi ja puudega kliendile ja ei sobi teisele, kuna haigusseisund ja psüühiline seisund on erinevad. Tõdeme, et muusikateraapia seisukohast on võimalik kaardistada sobilikud muusikateraapia sekkumised – nt logopeediliste raskustega kliendid (nii lapsed kui täiskasvanud (nt insuldi järgne taastus)), autismispektri häirega kliendid, liikumiskustega kliendid, depressiivsed ja ärevad kliendid jne kuid eeskätt peab muusikaterapeut omama pädevust hinnata kliendi vajadusi ning luua kliendi vajadustele ja võimekustele vastav teraapia sekkumisplaan. Kindlatele sihtrühmadele on võimalik koondada uurimistöös kasutatud mõõdikuid ja sihtrühmale sobilikke sekkumistehnikaid.

Lisaks soovime rõhutada tänase süsteemi nõrkusena meeskonnatöö rahastamise puudumist. Leiame, et parima sekkumise tagamiseks on oluline näha ette ressursid kliendiga töötavate meeskonnaliikmete ühisaruteludeks, võrgustikutööks nii meeskonna siseste kui väliste spetsialistidega. Hetkel lahendavad teenuseosutajad probleemi erinevalt kajastades või siis üldse mitte tööaega tasustades.

Lastele ja täiskasvanutele teenuseosutamise erinevus SHSs - Analüüsides teie poolt välja toodud statistikat osutatud teenuste kohta 2022 a näeme, et täiskasvanutele osutatud teenustes on loovteraapiate osakaal kolmandal kohal sekkumiste mahust olles sisuliselt esimeseks teraapiasekkumiseks peale psühholoogilist nõustamist. Sama trendi näitab ka SOM poolt KOVdele antava vaimse tervise teenuste rahastamise statistika – loovteraapiad on psühholoogilise nõustamise ja pereteraapia teenuse järel kolmandal kohal. Mõlemas meetmes on muusikateraapia hinnad konkurentsivõimelised ning motiveerivad. Samal ajal on muusikateraapia teenus defitsiitne lastele suunatud rehabilitatsiooniteenustes ning muusikateraapia ressursi napib osutamaks lastele teenust piisavas mahus, mis oleks nõudlusega kooskõlas. Raskus antud olukorra taga on rehabilitatsiooniteenuste tasude suurus (mis on VTTKs välja toodud) ning laste sihtgrupiga töötamise erisused. Muusikaterapeute, kes on valmis tänastes tingimustes töötama lastega, ei ole palju. Ka siin näeme võimaliku lahendusena, et muusikateraapia aktsepteerimise korral riiklikus süsteemis laiemalt, annab kindluse uutele eriala õppijatele ja praegustele muusikaterapeutidele läbida kutse taotlemine ning tagada endale seeläbi turvalisus ja kindlus.

Teiste riikide kogemused - Standardsete sekkumiste kaardistamisel on asjakohane võtta eeskujuks ka teiste riikide kogemus ning saame siinkohal tuua mõne näite üle maailma haiglatest, kus muusikateraapia on üheks sekkumiseks - nt Soomes Seinäjoki Keskhaiglas on pikema perioodil rakendatud vibroakustilist teraapiat erinevate diagnooside korral³, Tai asuv MedPark haigla⁴, Orlando asuv Arnold Palmer Hospital for children⁵ ja erinevad Inglismaa haiglad⁶ pakuvad muusikateraapiat erinevate diagnooside korral. 2023 avaldati teadustöö muusikateraapia rakendamise meditsiinisüsteemis erinevate diagnooside osas⁷.

³ Hynynen et al, 2017

⁴ <https://www.medparkhospital.com/en-US/>

⁵ <https://www.arnoldpalmerhospital.com/>

⁶ Nt University Hospitals Bristol, Chelsea and Westminster Hospital

⁷ - Khawsar, Jannatul, 2022/12/01, Music Therapy in Hospital Settings : From the Perspective of a Medical Music Therapist DOI:10.5281/zenodo.8136194

Mõistame, et teiste riikide kogemus tuleb nähtavaks tuua põhjalikult ning tuginedes teaduslikult usaldusväärsetele andmetel. Oleme valmis ühinguena vastavad kaardistused ja analüüsid tegema toetamaks seaduse väljatöötamise protsessi.

Palume lisada Sotsiaalministeeriumi kooskõlastusringi edaspidi ka Eesti Muusikateraapia Ühingu ning kaasata SHS seaduse väljatöötamise töörühmadesse meie ühingu esindajana Eesti Muusikateraapia Ühingu juhatuse liige Siiri Viil (info@muusikateraapia.eu).

Lugupidamisega

Siiri Viil

Eesti Muusikateraapia Ühingu

Juhatuse liige